

ЛЕКЦІЯ 5.

Розвиток політичної думки в Україні наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. (Підручник, с. 127-192)

1. Особливості національного відродження XIX ст.
2. Розвиток політичної думки в українських землях
Австрійської імперії
3. Розвиток політичної думки в Наддніпрянщині

Процеси національного відродження в Європі – наслідок індустріального розвитку та політичних перетворень

- а) розвиток ринків та промисловості – втягування широких мас в процеси соціально-економічного розвитку в межах держави, становлення економічної єдності країн, зростання освіченості мас
- уніфікація культурного розвитку, а відтак становлення націй
- б) ліквідація станових розбіжностей, розвиток ідей правової рівності, національні революції проти феодального абсолютизму

Примітки. Етимологія слова natio. У Давньому Римі – «чужинець». Середньовіччя – нижчі верстви суспільства

Хронологія національного відродження за Мирославом Грохом:

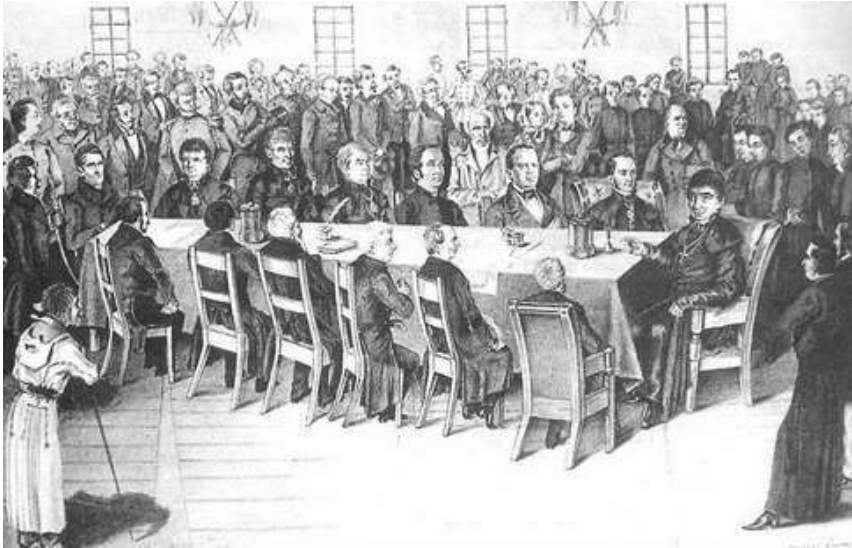
- а) фольклорний етап
- б) національно-культурницький, освітній етап
- в) політична боротьба: демократизація, національна державність

АВСТРІЙСЬКА ІМПЕРІЯ

- Вплив європейських буржуазних та соціалістичних ідей
- Ліберальні реформи імператорів (кін. XVIII ст.)
- Початок промислового перевороту (1830-40-ві рр.).
- Українська греко-католицька церква
- «Весна народів» 1848-49 рр.
- Розвиток політичних свобод. Впровадження Конституції (1867).
Виборче право. Федералізація. Австро-Угорська імперія
- У др.пол. XIX ст. – повільний економічний розвиток українських земель. Відстала провінція імперії
- **Підсумок** – політичні свободи при економічній відсталості

РОСІЙСЬКА ІМПЕРІЯ

- Розвиток університетської освіти. Становлення інтелігенції
- Скасування кріпацтва та буржуазні реформи (з 1859 р.)
- Промисловий переворот (від 1860-х рр.). Перетворення Наддніпрянщини на потужний економічний центр імперії
- Аграрне перенаселення
- Очагова етносоціальна структура суспільства
- Самодержавство. Відсталі соціально-політичні порядки
- Російський демократичний рух. Громадівський рух в Україні
- Жорстка національна політика (Валуєвський циркуляр 1863 р., Емський указ 1876 р.). Порушення «хронології Мирослава Гроха»
- Поширення марксизму
- **Підсумок** – відсталість політ-го ладу та потужний економ. розвиток

Головна Руська Рада

- Ідентифікація галичан як частини українського народу
- Положення політичної програми:
 - розділ Галичини на польську та українську частини;
 - об'єднання Східної Галичини, Буковини та Закарпаття в єдину адміністративну територію;
 - адміністрування та викладання у навчальних закладах русинською мовою;
 - зрівняння у правах греко-католицького та католицького духовництва;
 - ліквідація кріпосного права.

“Весна народів”

- 1848 – 1849 рр – спалахнули буржуазні революції у Франції, Німеччині, Італії, Австрійської імперії
- Революції набули загальноєвропейського масштабу

Причини революцій:

(загальні)

- боротьба проти феодально-абсолютистських установ,
- за демократизацію суспільного ладу,

Національне відродження в Галичині. «Руська трійця»

**МАРКІЯН ШАШКЕВИЧ
(1811-1843)**

«Азбука і Abecadlo» (1836)

- Національна свідомість: мова; національна пам'ять; солідарність
- Освіта як умова росту нацсвідомості

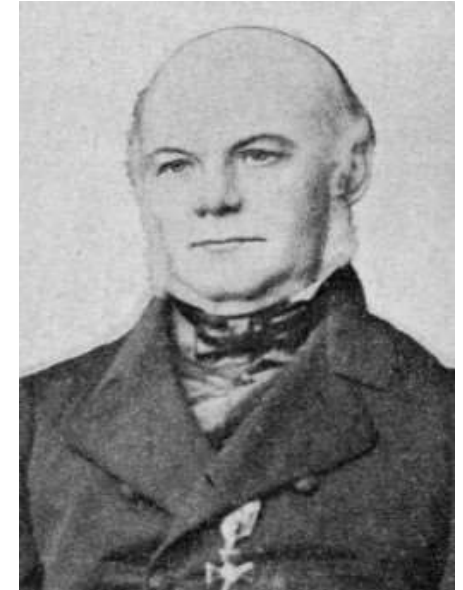

Dalibor Jan Wagilewicz

**ІВАН ВАГИЛЕВИЧ
(1811-1866)**

«Дневник руський» (ред.)

- Народ як суб'єкт державотворення;
- Почуття народності (передумова політетапу)
- Соборність народу
- Політичне полонофільство

**ЯКІВ ГОЛОВАЦЬКИЙ
(1814-1888)**

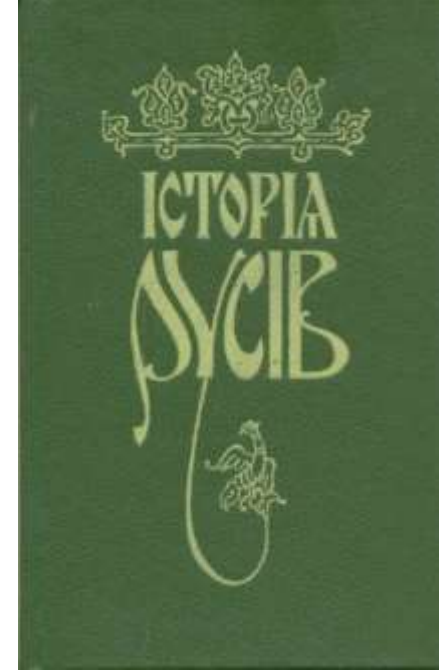
Ректор Львівського університету

«Становище русинів» (1848)

- Перехід до русофільства (несформованість нац. ідентичності, відчуття тягlosti)

Збірник «Русалка Дністрова» (1837)

«Автономісти» Наддніпрянщини

**ВАСИЛЬ КАПНІСТ
(1758-1823)**

Предводитель
дворянства

«Ода на рабство»

- Проти бюрократії
- Повернення
гетьманщини
- Відродження
козацьких військ
- Союз з Прусією

(1820-ті рр.)

- Тяглість дер-
жавницької
традиції
- Демокра-
тизм
- Право на
повстання

ІВАН

**КОТЛЯРЕВСЬКИЙ
(1769-1838)**

«Енеїда» (1798)

- Актуалізація
козаччини

**ВАСИЛЬ ПОЛЕТИКА
(1765-1845)**

«Про малоросійське
дворянство» (1809)

- Історичні традиції
шляхти
- За урівняння з
великоруським
дворянством

Масонство. Декабристи

Назва організації, програмних документів	Бачення майбутнього України
«Південне товариство», «Руська правда», П. Пестель	Російська імперія мала перетворитися на унітарну республіку з однопалатним парламентом. За Україною ніяких державних прав не визнавалося.
«Північне товариство», Конституція, М. Муравйов	Росія повинна стати конституційною монархією з федеративним устроєм на зразок США. Країна поділялася на 14 федеральних штатів, два з яких — Чорноморський зі столицею в Києві та Український зі столицею в Харкові — створювалися на Лівобережжі й Слобожанщині. Усі питання внутрішнього життя українські штати мали право вирішувати самостійно, а здійснення зовнішньої політики, випуск грошей і єдині збройні сили були у віданні центру.
«Товариство об'єднаних слов'ян». «Правила» та «Клятвена обіцянка», Брати А. і П. Борисови	Визволення всіх слов'янських народів від монаршого самовладдя, установлення демократичного ладу та об'єднання їх у федерацію слов'янських республік. Протестування окремої Української держави як члена цієї федерації не передбачалося.

КИРИЛО-МЕФОДІЇВСЬКЕ ТОВАРИСТВО

«Закон Божий. Книга буття українського народу»; «Статут Слов'янського товариства Св. Кирила та Мефодія»; «Брати українці»; «Братья великороссияне и поляки»

**МИКОЛА
КОСТОМАРОВ
(1817-1885)**

**ТАРАС ШЕВЧЕНКО
(1814-1861)**

**ПАНТЕЛЕЙМОН
КУЛІШ
(1819-1897)**

**МИКОЛА ГУЛАК
(1821-1899)**

- Християнство: рівність та свобода
- Громадівство українців («Дві руські народності»)
- Слов'янський федералізм
- Проблема соціальних перетворень
- Конституційні проєкти Г.Андрузького
- Просвітницька діяльність